LAUSUNTO EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE 5.5.2025

Tausta. *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final)*

Ehdotuksen tavoite. Direktiivi- ja asetusehdotusten tavoitteena on *tehdä kestävyysraportoinnista helpommin lähestyttävää ja tehokkaampaa*, *yksinkertaistaa yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteita vastuullisten liiketoimintakäytäntöjen tueksi* sekä *yksinkertaistaa ja tehostaa hiilirajamekanismia*.

Johdanto. Kiitämme mahdollisuudesta lausua tästä suomalaisten yritysten kestävän liiketoiminnan kannalta keskeisestä lainsäädännöstä. Lausuntomme perustuu yritysvastuuverkostomme yli 25-vuotiseen käytännön työhön yritysten kestävyys- ja vastuullisuuskysymysten parissa sekä viimeisimpään tutkittuun tietoon pohjautuvaan asiantuntijanäkemykseen.

Mielestämme ehdotukset ovat lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan oikeansuuntaisia. Uskomme siihen, että vakaa, luotettava ja oikeudenmukainen sääntely-ympäristö on keskeisen tärkeä yritysten toiminnalle ja kyvylle selviytyä turbulentissa maailmassa. Alkuperäisten direktiivien tavoittelema vastuullisen liiketoiminnan varmistava huolellisuusvelvoite ja raportoinnin yhteismitallisuus toimivat parhaimmillaan juuri tällaisena vakautta ja ennakoitavuutta parantavana voimana. Vaikka vastuullisuus- ja kestävän kehityksen kysymykset ovat jo nyt erikokoisten yritysten strategisella agendalla, niidenkin, jotka eivät ko. direktiivien soveltamisalaan kuulu, direktiivien toimeenpano vaatii yrityksiltä massiivista resurssointia ja osaamisen kehittämistä. Jotta resurssit ja toimenpiteet kohdentuvat oikein ja vaikuttavimmin, yritysten liiallista hallinnollista taakkaa on syytä keventää ja kasvun edellytyksiä sitä kautta tukea.

Ehdotuksen kaikki perustelut perustuvat kuitenkin ensisijaisesti vain arvioituihin taloudellisiin kustannussäästöihin, eikä ehdotusten perusteena ole käytetty lainkaan esimerkiksi ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Kuten ehdotuksessa todetaankin: *”Ehdotus voi kuitenkin tosiasiallisesti heikentää mahdollisuuksia ympäristöön ja ihmisoikeuksiin kohdistuvien haitallisten vaikutusten tunnistamiseen, ehkäisemiseen ja lopettamiseen”.* Tämä on jo itsessään vakava puute ja erittäin huolestuttava kehityssuunta, jos ja kun planeettamme ja ihmiskuntamme kestävyyshaasteita halutaan toden teolla ratkoa. Ilman kunnollista vaikuttavuusarviointia on myös mahdotonta arvioida ovatko kustannussäästöt pitkällä tähtäimellä hukattuja hyötyjä suuremmat.

Toinen huolestuttava näkökulma on lainsäädännön piiriin tulevien yritysten määrän massiivinen karsiminen. Tämä tarkoittaa käytännössä alkuperäisten direktiivien tavoitteena olleiden tasapuolisten toimintaedellytysten (*’level playing field’*) ja reilun kilpailun edistämisen selkeää heikennystä. Ja koska muutettavien direktiivien toimeenpano on kansallisesti vasta alkanut tai alkamassa, ei lainsäädännön mahdollisista todellisista päällekkäisyyksistä tai täytäntöönpanon vaikuttavuuden kannalta keskeisimmistä osa-alueista ole vielä muodostunut selkeää kuvaa. Tästä syystä poukkoileva päätöksenteko ja pääosin vapaaehtoisuuteen perustuva kestävyystyö voi entisestään lisätä hallinnollista taakkaa ja tuoda toimintaympäristöön lisää kompleksisuutta sekä vaikeuttaa edelläkävijäyritysten kilpailuedun luomista.

Yksityiskohtaiset kommentit. Pidämme seuraavia ehdotukseen liittyviä periaatteita ja näkökulmia erityisen tärkeinä:

- Kestävyysraportointi- ja yritysvastuudirektiivit ovat itsessään yrityksille merkittäviä kehitysinstrumentteja, jotka suuntaavat investointeja kestävämpään suuntaan ja luovat uudenlaista liiketoimintaa. Jos niiden soveltamisalaa merkittävästi karsitaan, tarvitsemme kannusteita esityksen mukaiset minimistandardit ylittävälle toiminnalle, jotta suomalaisyritysten kansainvälinen edelläkävijyys ja kilpailuetu varmistetaan.
- Direktiivien mukaisten minimivaatimusten poistuessa suurelta osalta yrityksiä, niitä tulisi kannustaa vapaaehtoisiin kestäviin ratkaisuihin myös uusilla osaamisen kehittämisen muodoilla, uusilla rahoitusratkaisuilla (esim. vaikuttavuusinvestoimisen mallit) ja muilla insentiiveillä. Uskomme, että kaikille yhteiset vähimmäisvaatimukset kaipaavat kipeästi rinnalleen kannusteita, joilla myös edelläkävijöitä kiritetään kehittämään vastuullisen liiketoiminnan käytäntöjä entisestään. Tämä olisi myös EU:n vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaista.
- Raportoitujen tietojen laajempi läpinäkyvyys lisäisi yritysten osaamisen kehittämistä ja parantaisi niiden riskienhallintaa ja mahdollisuuksia lisätä vaikuttavuutta. Kuten ehdotuksessa itsessään todetaan: ”…*kestävyystietojen tiedonsaannin heikentymisellä voi olla vaikutusta riskienarviointiin ja siten epäsuorasti rahoitusvakauteen.”* Uskomme vaikutuksen olevan juuri näin.
- On kriittisen tärkeää, että vaaditut toimet ovat yrityksille selkeitä ja realistisia. Sääntelyn tulee olla kaikilta osin selkeää, ennakoitavaa, käytettävien mittareiden ja vaaditun raportoinnin kansainvälisesti yhteismitallista sekä realistista toteuttaa. Uudesta sääntelystä yrityksille koituvat kustannukset tulevat joka tapauksessa olemaan erittäin merkittäviä, joten toivomme jatkossakin erityisesti huomioitavan muut käynnissä olevat lainsäädäntöhankkeet ja suunnitelmat kansainvälisten raportointikehikkojen (kuten ISSB) luomisesta. Ehdotuksen tavoitteet päällekkäisten tai jopa ristiriitaisten vaatimusten välttämisestä ovat erittäin kannatettavia.
- Yrityksille datan laatuvaatimusten kiristyminen on ollut merkittävä muutos ja vaatinut runsaasti resursseja. Koska kyse on ollut kaikille osapuolille uudesta asiasta ja oppimisprosessista, toivomme viimeistään tässä vaiheessa uudistettujen lakien toteuttamisen huolellista seurantaa ja tarvittavia muutoksia erityisesti tulevien 2-5 vuoden aikana.
- Haluamme painottaa, että vaikka yritysten hallinnollista taakkaa kevennetään, yrityksillä säilyy edelleen velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia silloin, kun niillä on tietoa vaikutuksista arvoketjussaan.
- Pidämme lisäksi valtioneuvoston kantaa OECD:n kuusivaiheisen huolellisuusprosessin säilyttämisestä sääntelyn pohjana tärkeänä, koska se ankkuroi vaatimukset kansainvälisesti tunnettuihin vastuullisuuden periaatteisiin.

Tämä lausuntokirje on toimitettu 5.5.2025 klo 11.59 sähköpostilla osoitteeseen talousvaliokunta@eduskunta.fi.

Finnish Business and Society (FIBS) ry:n puolesta toimitusjohtaja Kimmo Lipponen